

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Pœnitentia

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Bonum confert.

Lauamini mundi estote, auferite malum cogitationum vestra- rum ab oculis meis, quiescite agere peruerse, discite benefacere, qua- rite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite vi- duam & venite & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata ves- tra vt coccinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, quasi lana alba erunt, Esa. 1.

Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum celorum, Matth. 3.

Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: Pœnitentiamini, & credite Euangelio, Marc. 1.

Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia, Luc. 15.

Sic oportebat pati Christum, & resurgere a mortuis tertia die, & predicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, Act. 17.

Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Quæ enim secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, Cor. 7.

Pœnitentiamini igitur & convertimini, vt deleantur peccata vestra, Act. 3.

Auditu auris audiui te, idcirco ipse me reprehendo, & ago pœni- tentiam in fauilla & cinere, Job. 42.

Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam, Luc. 5.

Impeditur diuine bonitatis contemptione.

Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam, Job. 24.

Et miseris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam, Sap. 11.

Diuidantur voluptatis inhaesione.

Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur: nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium, Jer. 8. Et dedit illi tempus, vt pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere, Apoc. 2.

Pœnitentia perficitur corde.

Et in omnibus his non est reuerfa ad me præuaricatrix Sôdr eius Iuda in toto corde suo, sed in mendacio: ait Dominus: Reuertere a uer- fatrix Israel, ait Dominus, & non auertam faciem meam a vobis, & non irascar in perpetuum, Jer. 3.

Et egressus foras fleuit amare, Matth. 26.

Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Iesus accubuit in domo Simonis leprosi, attulit alabastrum vnguen- ti, stans retro secus pedes eius, lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, osculabatur pedes eius, & vnguento vn- gebat, Luc. 7.

Ore.

Sed quia patiens est Dominus, in hoc ipso pœnitentiam, & indul- gentiam eius fufus lachrymis postulemus, Iud. 8.

Sacrificium salutare, est attendere & discedere ab omni iniquita- te, Eccl. 55.

Opere, vt sit virtus sine mali admixtione.

Si iniquitatem quæ est in manu tua, absteruleris a te & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc lauare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis, Job. 11.

Pœnitentibus autem dedit viam iustitiæ, Eccl. 17.

Fili peccasti, non adicias iterum: sed & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur, Eccl. 21.

Quærite bonum: & non malum, vt viuatis. Odite malum, & dili- gite bonum, Amos 5.

Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, Luc. 3.

Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, Apoc. 2.

Fructuosa sine procrastinatione.

Septies enim in die cadet iustus, & resurgit: impij autem corruent in malum, Prov. 24.

Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, Eccl. 5.

Hæc dicit Dominus: in tempore placido exaudiui te, & in die sa- lutis auxiliatus sum tibi, Esa. 49.

Non est enim ei bene, qui assiduus est in malis, & elemosynas non danti, quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & miser- tus est pœnitentibus, 12.

Angustia superueniente requirent pacem, & non erit, Ezech. 7.

SENTENTIÆ PATRYM.

Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ spiritu admittorum pœnitent. Aug. de eccl. dog. 6. 48.

In tribunal mentis tuæ adscende contrate: & teum te constitue ante te, nolite ponere post te, ne Deus te ponat ante te, in lib. de Scri- pt. agen. pan.

R R R R 2 Nôli

Pœnitentia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Pœnitentia, Græce μεταμέτεια, μετανοία, ut, & μετανοία, Dô- nare: est aliqua commissa vel prætermissa subnalesens. Vel est pœnitentia, mala præterita plangere, & plangenda iterum non cessare, sic. Amb. Greg. Et Theol. 4. Sen. dist. 14.

Pœnitentia est virtus, qua commissa mala cum emendationis studio plangimus, & odimus, & plangenda vltierum committere non volumus, sic. Magist. Sen. dist. 14.

Pœnitentia est quedam dolentis vindicta, puniens in se quod do- let, sic. Bernard. Aug. Et hab. de pœnit. dist. 2. can. Pœni- tentia non datur.

Pœnitentia deducitur, dicitur quasi pœna teneri. Et enim dicitur, cum quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostrâ conscientia, nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt di- citur, tenentur, tamquæ in his nostram demutamus. Et quoniam, pœnis ædior vel pudori sunt, pœna quedam esse videtur, fit vt pœnitendo pro tædæ accipiatur. Sane vt dicimus, me pœni- tentia teneri, ita pœnitentor, id est, pœna teneor dicimus, sed non oblatui casus est.

LOCI BIBLICI.

Pœnitentia, pro dolore capere, 2 Cor. 7. 8. Vide respicientia. Ad pœnitentiam cum spe venite inuitantur peccatores, Luc. 5. 32. 1. Sam. 7. 3. Reg. 8. 33. 34. 35. 37. 47. 48. 2 Paral. 30. 20. 6. 23. Nehem. 19. 9. 27. 28. 10. 8. 9. 5. 6. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

SENTENTIÆ BIBLICÆ

Pœnitentia malum auferit.

Pœnitentiam egerit gens illi a malo suo, quod loquutus sum tibi, & ego pœnitentiam super malo quod cogita- uerem ei, & subito loquar de gente & regno, vt adificem & non illud. Si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem pœnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, vt face- re, Jer. 18.

Pœnitentiam non egerimus, incidemus in Manus Dei, & non erimus hominum, Eccl. 2.

Impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, sed operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudi- cium & iustitiam, vita viuet, & non morietur. Omnium iniquita- tum quas operatus, non recordabor. Nunquid voluntatis meæ pœnitentiam impij, dicit Dominus, & non vt veritatur a viis suis & viuat? Jer. 18. 33.

Regales viperarum, quis demonsttrauit vobis fugere a ventura? Facite ergo gemitum dignum pœnitentiæ, Matth. 3.

Noli negligere, quod vos prius Dominus peccantes sustinet: quia quanto diutius expectat ut emenderis, tanto grauius iudicabit, si neglexeris. *ibid.*

Sunt multi, quos peccare non pudet: incredibilis infamia de vulnere ipso non erubescit, & de ligatura vulneris erubescit. Nonne vulnus fetidum & putridum est: confuge ergo ad medicum: age pœnitentiam: dicit, iniquitatem meam ego agnosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccat: quia tu solus sine peccato. *ibidem.*

Instituta de celo prospexit tanquam Dei dicentis: Parcamus huic nomini, quia ipse sibi non peperit: agnoscamus, quia ipse agnoscit, conuersus est ad puniendum peccatum suum, conuertat & ego ad liberandum eum. *In Psal. 84.*

Ad agendum pœnitentiam non sufficit mores in melius commutare, & a malefactis recedere, nisi & de his quæ facta sunt satisfacias Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosinis. *Lib. de pœnit.*

Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa conquinat: nihil profuit lamenta, si replicentur peccata. Nihil valet à malis veniam potest, & mala de nouo iterare. *In soliloq.*

Pœnitentia languores sanat, leprolos curat, & mortuos suscitatur, sanitatem auget, gratiam conseruat, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem mulit, & roborat. *Lib. de pœnit.*

Qui per pœnitentiam peccata diluit, angelicæ felicitatis consors in æternum erit. *Lib. de mirac. sac. script.*

Si quis pœnitentiam in extrema necessitate suæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus quod bene hinc exit, si securus hinc exit, ego nescio, pœnitentiam dare possemus, securitatem autem non. Non quidem dico, damnabitur: sed nec dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? tene certum & dimitte incertum. Age pœnitentiam dum sanus es: si sic agis, dico tibi, quod securus es, quia pœnitentiam egisti, eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. *Serm. 36.*

Quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admittit compellit, nec dignus est in morte accipere solatia, qui se non cogitavit moriturum. *ibid.*

Peccauit Dauid quod solent reges, sed pœnitentiam gessit, fleuit, ingemuit, quod non solent reges: confessus est culpam, & obsecrauit indulgentiam. *Ambr. de Dauid. l. 1.*

Quod Dauid peccauit conditionis est: quod supplicauit, correctionis. Lapsus communis, confessio specialis. In culpam itaque incidisse naturæ est: dolere virtutis. *ibid.*

Qui pœnitentiam agit, paratus debet esse ad approbata perferenda, iniuriasque subeundas: nec commoteri, si quis ei peccati sui crimen obicit. *Lib. de Ioseph. cap. 56.*

Nihil peccare, solius Dei est, emendare sapientis & corrigere erratum, & pœnitentiam agere de peccato: id tamen difficile est in hac vita homini. Quid enim tam rarum, quam ut inuenias virum, qui seipsum coarguat, & factum condemnet suum? Rara itaque confessio de peccato, rara pœnitentia, rara in hominibus verbi huius assertio. Repugnat enim natura, repugnat verecundia: natura, quia omnes sub peccato: qui carnem gerit, culpæ obnoxius est. Ergo repugnat natura carnis, & illecebræ illi, innocentie integritati que. Repugnat etiam verecundia, quia erubescit vnusquisque propriam culpam fateri, dum præsentia magis quam futura cogitat. *Epist. 3. ad Simplicitian.*

Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse desinit: atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. *In ser. ad Simplician.*

Quando sic pœnitens, ut tibi amarum sapit in anima quod ante dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore ipsum te cruciat in corde, iam tunc bene ingemiscis ad Deum. *In quodam serm.*

Amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat: pericula maris spe lucris delectant: dolorem medicine spes salutis mitigat: Qui defiderat nucleam, frangit nucem: pœnitentiam que agit, qui vult æterno adherere bono. Præconia Christi narrare possunt, qui ad palmam indulgentiæ meruerunt peruenire. *Hier. in Matth.*

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris non abstinentia tam ciborum, quam mortificatio vitiorum, propter quod tempora pœnitentiæ pro fide & conuersatione pœnitentium abbrevianda præcipiuntur, & pro negligentia protelanda existimantur, quum pro quibusdam culpis modi pœnitentiæ sunt impositi. *In quodam serm.*

Necessaria est pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat. *In epist. ad Sufian.*

Quum mentis Deus ingreditur, constat proculdubio, quod mox pœnitentiæ gemitus sequatur, ut etiam salubriter flere libeat, quæ prius in iniquitatibus benda iucunditate gaudebat: sed quo vberius culpa fletur, eo altius agnitio veritatis attingitur: quia ad videndum lumen internæ bonitatis polluta dudum conscientia, lacrimis baptizare reaquatur. *Greg. in Mor.*

Apud misericordie iudicem nã ille fallax habebitur, qui tatem reueritur, etiam postquam mentitur, qui cum pœnitentiam libenter nostiam pœnitentiam suscipit, ipse libenter errauimus, abscondit. *In hom. 29.*

Quot habuit in se oblectamenta, tot de se macula habebit, conuertit ad numerum virtutum numerum criminum: vnus feruire Deo in pœnitentia, quicquid ex te Deum conuertit culpa. *In hom. 33. sup. Euang.*

Qui mala, qui perpetravit, insinuat, sed flere, quæ insinuat, culat, quasi subiecta veste vulnus detegit, sed torpente mentis camentum vulneri non apponit. *In mor.*

Fit plerumq; gratior Deo amore ardens vita post culpam in securitate torpens innocentia. *In pa. c. 54.*

Quum in graue peccatum miser homo labitur, peccatum & modicum in corde affirmat: misericordiam prædicat, spatium vitæ promittit: permanere in peccato iugiter: contemptum Dei & desperationem sui iudicat, & perperat. *In hom.*

Vnusquisque conscientia contentitur, vt tanto maiore bonorum lucra per pœnitentiam, quanto grauiora in culpa, per culpam. *In Matth. 3.*

Quem vere pœnitent, laborem pœnitentiæ non abhorret, quicquid sibi pro culpa, quam odit, iniungitur, tacite amplectitur. *In hom. quodam.*

Equum indomitum flagella domant, animam immortalem & affiduas lacrymarum. *Serm. in quodam ser.*

Nunc laudandi tempus est, nunc purificationem peccatorum faciam: quoniam nemo mandauit à lordi, nec infans, cuius vnus diei super terram. *ibid.*

Quid leuius onere pœnitentiæ, quod non solum non oneret & portat omnem, cui importantum imponitur? Mirum tunc: vnde processit materia, inde sarcina leuigatur, & quæ scit in massa, tantum detrecit in pondere. *In epist.*

Qui perfecte sentierit onus peccati & animi, leuissimum rum sentit, aut ex tota non sentit corporis pœnitentiam, quæ peccata non erit delere præterita, & cauere futura. *In sermone.*

Fugite, inquit, de medio Babylonis & saluate animas vestras: & vrbes refugii: vbi possitis & de præteritis agere gratiam, & in præsentia obtinere gratiam, & futuram gloriam. Non vos retinet conscientia, quia vbi peccata dauert, superabundare confuetit & gratia: nec pœnitentia ipsa detereat. Nec enim condigne sunt passionibus peccatorum ad futuram gloriam, & præteritam culpam, quæ nec ad præsentis gratiam consolatoris, quæ immittitur, futuram gloriam que promittitur. Si verbis non credimus, credite, exemplis acquirite plurimorum, currunt vnum peccatum, & natura pariter & consuetudine credentibus impossibile: nil amantibus difficile, nil impotibus: nil humilibus arduum reperitur: quibus & gratia tribuitur, & obediens deuotio lenit imperium. *ibid.*

Si erramus, paruum pœnitentiam imponendo, malis & misericordia Deo rationem reddere, quam de auctore nihil paterefamilias est largus, dispensator non debet errare & si Deus benignus, vt quid sacerdos auctus? *Chrys. in Mat. thea 23.*

Nunquam spernit Deus pœnitentiam, si est sincere & humiliter offeratur, & si ad summum quis perueniat malorum, de malis velit reuerti ad virtutis viam, suscipit libenter & amplectitur. In enim temporis longitudine, sed affectus sinceritate parum proficitur. *Lib. de reparatione lap.*

Latro ille qui pendebat in cruce, non eguit prolatum peccatis, vt ingressum paradisi mereretur: sed tantum ei libenter & quantum expedire potuit, donec vnus pollet peccatorum memoria vt intra vnum momentum temporis totius vite liberatus absoluitur præcedere ad paradysum etiam apostoloque memorem. *dem.*

Non dolere quia peccaueris, magis indignum est, quam facere Deum, quam illud peccatum, quod ante peccatum. *Matth.*

Tales sunt qui graue pondus venientibus ad pœnitentiam nunt: quia dicunt, & non faciunt, sic diu pœnitentia super peccata peccati futura contemnitur. Si enim factem super peccata adolescentis, quem non potest bauiare, postieris: accedat aut factem abicitat, aut sub pondere confringatur, sic de latrone graue pondus pœnitentiæ imponi, accessit est, vt pœnitentia pariat, aut suscipiens, dum sufferre non potest. *Scandalorum peccet. ibid.*

Clerici peccantes difficile pœnitentiam agunt, erubescit enim quando fieri reus, qui semper fuerat iudex. *ibid.*

Qui aliquando videt clericum cito pœnitentiam agentem, deprehensus humiliauerit: non ideo solet, quia peccatorum confunditur, quia perdit gloriam suam. *In Matth.*

Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, quum Deus ad misericordiam promouatur, que non vnus.

Sape leuant penas ereptaq; lumina reddunt,
Cum bene peccati pœnituisse vident.

Hor. 3. Carm. 24.

Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda Cupidinis.
Præuisant alimentum.

Anthol. fact. Jacob Bill.
Spiritualis querela.

Quidnam optem infelix? vitæ annis, an funera? nam quæ
Plus viuis scelerum plus mihi crescit omis.
Sed quid? si moriar, iam non delere licebit
Crimina per lachrymas, quas metæna parit.
Quidnam igitur faciam, cum mens ab vitæq; trabatur
Parte, nec epe dat quid mihi scire queam?
Ad te confugio, supplicet tibi brachia tendo:
Et manco nutus, optime Christe tuos.

Conuersio non differenda.

Conuertere ad rectos mores, & viuere sancte
In Christo meditatur quod cupit, acceleret.
Cedant virtuti vanarum obstacula rerum,
Ne perdat Soti tempora læta fides.
Quid inuit in longum causas producere morbi?
Cur dubium expectat cras hodierna salus?
Scimus correctis Veniam non esse negandam,
Sed nulli nostrum est vltima nota dies.

Qualis sit vera & serua pœnitentia.

Quem sceleris noxæ, & tuis bene pœnitet, ille
Perperius lachrymis obruit ora a dolor
Nam qui post lachrymas ad inania gaudia sese
Transiit, ex lachrymis cor modica nulla tulit.
Qui iuauit sletu pleurit, sanos, dolore.
Crimina, nunc vsu dissipat immodico.
Est velut is, lachrymis qui cum celebravit amici
Funera, mox epulis nubila mæsta fugat.

¶ APOPHTHEGMATA.

Pausanias, quum in conuiuio quodam Simonidem Philoso-
phum orasset, vt aliquid ex sapientie arcanis in medium adferret: Si-
monides dixisse fertur; Memento te hominem esse. Sed Pausanias
in summa tum felicitate constitutus; non magnopere philosophi
dictum curauit. Cum vero postea in Chalcedone cum fame luctare-
tur, iamque mortem omnium miseriam ob oculos videret, ma-
gna voce exclamasse fertur: ô Cœc hospes! magnum quiddam in fer-
mone tuo incrata: ego vero inani persuasionem sum adductus, vt eum,
nullius momenti putarem. Et lian. l. 1. de Car. hist.

Isaas Sophista, cum primos pueritiæ suæ annos in omnibus vo-
luptatibus contriuisset, vir factus in melius vitam instituit. Cum igitur
forte cum amico deambulasset, qui ei formosam ostenderet
puellam, interrogasset, vtrum formosa videretur? respondit Isaas:
Nihil hic iudico, quandoquidem desit laborare oculis. Philostratus in
Sophist.

Theodosius Imper. dicere solebat: Nihil esse noui, si quis homo
cum sit & vira excedat. Vnius autem Dei esse eum, qui semel mor-
tuus sit, per pœnitentiam ad vitam reuocare. Nicephorus Callistr. l. 1.
i. c. 3. eccl. hist.

¶ SIMILITVDINES.

Chryostomus: Solent Reges nato sibi filio indulgentiam in regno
suo donare: sed ante transmittunt acerbissimos exactores, qui omne
quod inuenierint, exigant, ita vt indulgentia ipsa crudelior esse
videatur, quam ipsa exactio, vt nihil indulgentiæ habeat præter no-
men, vt lugentes illam homines, & nudi suscipiant. Deus autem &
nato sibi filio; volens donare in seculo indulgentiam peccatorum,
præmisit quasi exactorem Ioannem, exigentem, & dicentem? Facite
fructus dignos pœnitentia. In c. 3. Matth.

Quemadmodum anima pigritans & negligens, quanquam mul-
tum ad pœnitentiam temporis accipiat, nihil operatur magnum, neq;
sibi Deum per desidia conciliat: Sic qui proposito excitato seruet,
atq; multa cum solertia pœnitentiam ostendit, breui temporis mo-
mento peccata delere poterit. De pan. serm. 1.

Quemadmodum in corpore vulnera & medicinæ. Sic in anima
peccatum & pœnitentia: In vulnere sanies, in medicina purgatio
sanies. In peccato improperium, in peccato desidio. In pœnitentia
fiducia, in pœnitentia libertas, in pœnitentia purgatio peccatorum.
De pan. serm. 3.

Neque perinde æmulum fontes floridos reddunt hortos, vt plan-
tam deprecationis fontes lachrymarum irrigantes faciunt in sum-
mam altitudinem excurrere. Homil. 8. de fide anno, & Sam. edu-
catione.
Cyprianus, Sicut bonus dominus mali serui ministerio bonam fac-
tici elemosynam: Ita & per alium licet impœnitentem misericors
Dominus alium reuocare vult ad pœnitentiam. De sing. cler.
Operari tu putas rusticum posse, si dixeris: Agrum peritiam omni;
Operari tu putas rusticum posse, si dixeris: Agrum peritiam omni;

R R R R 3 rustici

... profunditate luctus & lachrymarum: pœnitentia au-
tem mentium ac temporum curfus pena pensatur, sed pœna-
rum cruciatur, & mortificatur caro. Isidorus de summo bono
... appellata quali pœnitentia, eo quod ipse homo in se
... quod male admisit, Tria enim; quæ sunt in per-
... pectoris, id est, pectus, fons & manus, significant, quod
... est de his, quæ mente, voce & opere peccauimus. Hug. l.
... quid de te noui referam? omnia ligata tu soluis,
... referas, omnia aduersa tu mitigas, omnia contrita
... confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. Cyp.
... personam pœnitentis aptauit, quia sexta die
... Christus pro peccatis crucifixus, in ipso die primus
... in Psal. 6.
... sic paradisum velociter introiret?
... meruit latro, vt sic paradisum velociter introiret?
... dedit
... in Psal.
... in religione gra-
... non fo-
... Memores igitur
... euan-
... illud: Nolite ergo ante tempus iudi-
... nam multa sunt, quæ de iudicio
... quæ vos laudatis, ipse repre-
... ille laudabit. Petr. Chrysologus in
... quam profiteri & affir-
... Ignoscitur itaq; his, qui ad pecca-
... incauteque labuntur: veniam non
... Labant. Virg. in. in. in. in. libro 6. c. 13.
... aut cupiditate
... aut vi coactus, à
... liberari. si eum pœniteat
... Deo faciat.
... vt aliquando
... pro sua
... Ergo qui
... recipiat ac
... euadere ad auras,
... hic opus, hic labor est.
... vix diuelli ab his pos-
... non attigissent.
... si er-
... cui frugalit-
... Deum
... secretum
... 4. 4.

¶ PŒNITENTIAE SENTENTIAE.

Menander.

Penitentia est hominis iudicium.

Periander.

Qui peccauerit, subeat te pœnitentia.

Plautus in Aulular.

Qui homo culpam admisit in se, nullus est, iam
parus precij.

Qui pudeat, quin purget sese.

Quid. l. i. Remed. Amor.

Vile propositum est sauis extinguere flammam,
Nec seruum cuius peccum habere suum.

ibid.

Principij oblia: sero medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.

Sed propera, nec te venturas differ in horas
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

ibid.

Si cito sensisses quantum peccare parabas,
Non teneret Sultus corrice myrrha tuos.

Vidi ego, quod fuerat primo sanabile Sultus,
Dilatam longa damnata tulisse mora.

Sed quia delebat Venere decere per fluctus,
Dicimus absidue, cras quosq; fieri idem.

Interea tacite serpens in viscera flammam,
Et mala rades alius arbor agit.

Quid. l. i. de Ponto.

Talia caelestes fieri præconia gaudent;
Pisua quia valeant munera sese probent.

rufficitatis exerce, culturis diligenter infiste, sed nullam mellesem metes, nullam vindemiam premes, nullos obliucti tui fructus ca-

Tertulliani. Hoc pretio Dominus veniam addicere instituit, hac poenitentia compensatione redimendam proponit impunitatem.

Lib. de penit.
Si qui vendit ante, prius nummum, quo pacificuntur, examinant, scalpunt, neve rufus, ac adulter etiam: Dominum credimus poenitentia probationem prius inire, tantum nobis mercedem percennis scilicet vitæ concessurum? *Lib. de penit.*

Hilarij. Poenitentiam suam Deus memorat ad poenam, quia puniri desinerent, qui esse impii delitissent. Vt ergo sigulo promptum est amissum vas ad eandem, vel quam volet, speciem reformare: Ita Deo facile est, quod vitiorum casus volentes se erigi, per doctrinæ suæ institutionem ad pietatem ab impietate reparare. *in Psal. 2.*

Venantij Honorij Clemensiani. Sicut debitum à creditore requiritur merito: Ita peccatum à Deo in die iudicii necesse est exigatur. Nā nisi hic, dum vivimus, per pietatem eius indulgentiæ illa nobis exactio condonetur, actum erit de salute nostra. Vnde merito hic cuncta remitti à Patre celesti rogamus, vbi delicta committimus: quando in futuro vt peccare non licet, ita nec vacat poenitere. *In exposit. Dominica orat.*

Vi aquila per senectutem tam cursum acquirit rostrum, vt vesca non possit, nisi ad lapidem dein percutiendo aduncitatem frangat: quo facto, rursus edit ac bibit, & requiescere dicitur: Sic peccator, qui peccatis est prægrauatus, nil spirituale ei sapiat morietur fame, nisi ad petram Christum per poenitentiam se foriter ac diu percutiat, vsque ad propositi mutationem, & duritiei abiectioem. *De circumfione.*

Petri martyris archiepiscopi Alexandrini. Iis, qui sibi cauerunt, ne quid eiusmodi paterentur, neq; fructum aliquem fidei præbuerunt, sed sponte sua, formidineq; & timore inligati, ad iniquitatem, descenderunt, & nunc ad poenitentiam redeunt, illis necessarium est congruam de sterili ficu parabolam accommodare, sicut Dominus ait: Sicum quidam in vineo suo plantauerat, & venit, vt fructum in eo, quæret, nulloque inuenit, ait ad vineitorem. Ecce tres anni, iam tum venio, & fructum in hac ficu quæro, nullumq; inuenio. Excide eam: ad quid enim terram occupauit: ille respondens, ait: Domine, sine illam etiam hoc anno, donec fodiā iuxta eam, & iter cōra adiciam, si forte fructum adferat: id si minus, in posterum excides eam. Illo ante oculos proposito magis yfui erant, si interuallo tanti temporis dignum fructum poenitentia attulerint. *In canonic. de penit.*

Chromantij. Sicut qui caliginem noctis emensus est, iam g. tit proxima lucem: & qui choleram amarā digessit, etiam concupiscit & potum: Sic & metus hominis Christiani, postquam per luctus & lacrymas sua peccata digesserit, iam solam Dei iustitiam effuritatque. *Tit. & merito eius, quam desiderat, læticitate gaudebit.*

D. Bernardi. Chriftus alligatur non refugit: cum tamen vulnus non haberet. Nos vero, qui vulnerati fumus, obligari poenitentia e-tubeat. *Serm. de circumfione.*

Beate. Quid prodest spinis purgare agrum tuum, si non etiam aratru scindas eum, & seres in eo semen, vnde gaudeas in futuro? Ita & facere consuevit, nunquid fructuosum est peccata deicere, & bona non facere? *In Serba Esau. Lauamini, mundus estote.*

Qui plangit peccatum, & iterum admittit, quasi si quis lauit laterem crudum, quem quanto magis diluerit tanto amplius lucum fatum. *In verba Dan. 9. Obsecro Domine Deus, &c.*

Beati Anselmi. Quem magni alicuius poenitent criminis, sibi esse agendum more arborem magnam succidere volentis. Sicut enim ille minor in circuitu arbusta prius curat succidere, nec sibi arborē ipsam succidenti, possint obesse: Sic & huic vitia minorā illi crimini vicina prius extirpanda, ne qua sibi crimen ipsum destruenti, ferant impedimenta. *In Simol. cap. 145.*

Lactantij. Muta quoque animalia cum fraude decipiuntur, si aliquo se modo in fugam extraxerint, sunt postmodum cauciora, videntque semper ea omni, in quibus dolos inuidias, que senserunt: Sic hominem poenitentia cautum ac diligentem facit ad uitanda peccata, in quæ semel fraude deciderit. *Lib. 7. cap. 24. de cultu diuino.*

Petri Alliati episcopi Cameracensis Cardinalis. Vera poenitentia velut scala quædam est, qua homo peccator, qui secundum Euangelicam parabolam descendit de Hierusalem in Hiericho, rursus in Hierusalem (hoc est, ad pacis visionem) ascendit. Huius vero scæle sunt septem gradus, quibus correspondent septem Psalmi, qui poenitentiales dicuntur, in quorum primo complectitur Timor poenitentia: secundo, Dolor culpæ: tertio, Spes veniæ: quartæ, Amor munditiæ: quinto, Desiderium celestis patriæ: sexto, Diffidentia virtutis propria. *In profatione septem Psalmorum poenitent.*

Pharachi: Vt qui aestuant febribus, æque calentes sunt, ita fraueris vestem, siue plures, tamen in solatium illorum vestem vestium tollitur: Sic obseruandum, quibus mercedem poenitentia.

Moral.
Thrineri. Quemadmodum tam calidum, quam frigidum, quando stomachum confirmant, tepidum semper roborem facit: Sic interim leuiora peccata minus promerentur poenitentiam, quam grauiora. *In apoph. 46.*

Vi maximus nobis dolor inhaesit, vbi vultus castitatis incedit: Ita frigidissima quoque ipsius carnis tempestas incedit: Ita ab ipsa ad Deum conuertimur. *In apoph. 32.*

Quemadmodum non satis est morbum expurgari, sed etiam beneficium oppositorum oportet restituere, vt homo ex modica mercedine sanus fiat: Sic etiam & vitia nostra, quum erata sunt, modicum est contrariis studiis immutare. Alioquin vtilis poenitentia, ita hic erit suspecta poenitentia. *In apoph. 171.*

ADAGIA.

Sero sapiunt Phryges. Cicero. Conuenit in eos, quos fulte factorem sero poenitet. *Thal.*

Wiber rex.
Cumani sero sapiunt, vbi dicitur Saporum ei Koum. *Id adagium refertur à Strabon. Geograph. lib. 11. In his nisi malo suo dedit, parent recte momentibus.*

Malo accepto stultus sapit. Paulo diuersus exultat Hesiod. *Διων δ' ονείρα υγιεινότερα. Eis τιδος εχθρότατα, παθόν δ' ετ' υγιεινότερα.*

Tandem sua poena nocentem Consequitur. *Psalmus, sapit iam demig. stultus. Huc refertur dicitur & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter ut sapit, qui alicui periculo sapit. Nam illud mit Rosen lausen.*

Piscator ictus sapit, vbi dicitur πλοῦτος εἶμι, οὐκ οἶσεν. *In eos, qui suo damnato causis agere discunt. Ma Schand mit Schand vnd man wagt. Es ist besser mit Schand vnd den als mit Schand.*

Factum stultus agnoscit, vbi dicitur οὐκ οἶσεν. *Vnde perquam eleganter Fabius apud Tr. Lucretium, stultorum magistrum appellat. Nec uentus doceat nos, nec stultorum magistrus est, sed ratio.*

Mus picem gustans, vbi dicitur πικρὸς γούστους. *Non intempestiue dicitur in eum, quem poenitet error. Dorgehen vnd nachbeden hat manchen in groß loben.*

Post acerba prudentior, vbi dicitur πικρὰ τὰ δὲ εὖ φρονιμότερα. *Id est, Post mala prudentior.*

Sera in fundo parimonia, vbi dicitur ἐν τῷ ἔσχατῷ φάδι. *Admonet in tempore parcendum rebus necessariis. Ter. Donec deceptus & experis.*

Negus quam fundis subire nummus in ira. *Post rem deuorata ratio. Quæ in admodum de sero ope dicitur. Post bellum maxime sera parimonia dicitur, post absumptam rem supplicium.*

Quod dedi, datum nolum. *Inter nosam rem, inquit, Serbum vsurpationem dedi, non datum velle. Significat se poenitere, quod poenitentiam copiam.*

Sarius est recurrere, quam male currere. *Præstat mutare consilium in melius, quam in male currere pergere. Es ist besser vmbfeyhen dani vnrrecht jere laufen.*

Optimum, aliena iustitia frui. *Plinius. Felix quem faciunt aliena pericula cautum.*

Admonet adagium, vt ex aliorum erratis ipsi cauere possunt, & alienis periculis reddamur prudentiores. *Es ist mit sich ding durch fremden Schaden wisig werden.*

Hedera post Antheilera. *Aristoteles post Antheilera. Quum sero quæpiam adhibetur.*

Atqui non est apud aram consultandum. *Consultandum antequam incipiat, in ipso negotio sero incipiam.*

BIBLICA EXEMPLA.

Pœnitentiæ contemptus exempla: Sedechias, 2. Paral. 36. 12. cerdotes & principes, 9. 16. Israelita, Jer. 37. 3. Of. 7. 10. Chanaan & Bethsaida, Matth. 11. 20. Luc. 12. 13. alter lezabab, Apoc. 2. 21. poenitentia fructus, Act. 12. 18. poenitentia prædicatione in Chrifti poenitentia, Luc. 24. 47. poenitentia prædicatione omnibus oblata. *Act. 17. poenitentia veræ & non fictæ, exempla. In patriarchis, Gen. 4. 21. Isaac. titis, Exo. 33. 4. Num. 14. 39. Iud. 2. 4. & 19. 15. Jer. 50. 4. David. 1. Sam. 13. & 24. 10. Iosua, 2. Reg. 22. 19. Roboam cum principibus eius, 2. Paral. 12. 7. Ezechia, 2. 26. Esa. 38. v. 3. Manasse, 2. Paral. 33. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

